

PROGRAM BADAŃ KONSERWATORSKICH

Parter Pałacu Wielkich Mistrzów – pomieszczenia Kancelarii w Pałacu Wielkich Mistrzów
Zespół Zamkowy w Malborku, ul. Starościńska 1, działka ew. nr 154/2, obręb 0011 Malbork

Opracowała:

Patrycja Głuszko
Konservator zabytków
nr dyplomu 1400/196206/2018

Muzeum Zamkowe w Malborku

ul. Starościńska 1
82-200 Malbork

tel. (+48) 55 647 08 02
sekretariat@zamek.malbork.pl
www.zamek.malbork.pl

NIP 5791002043
BDO 000525034

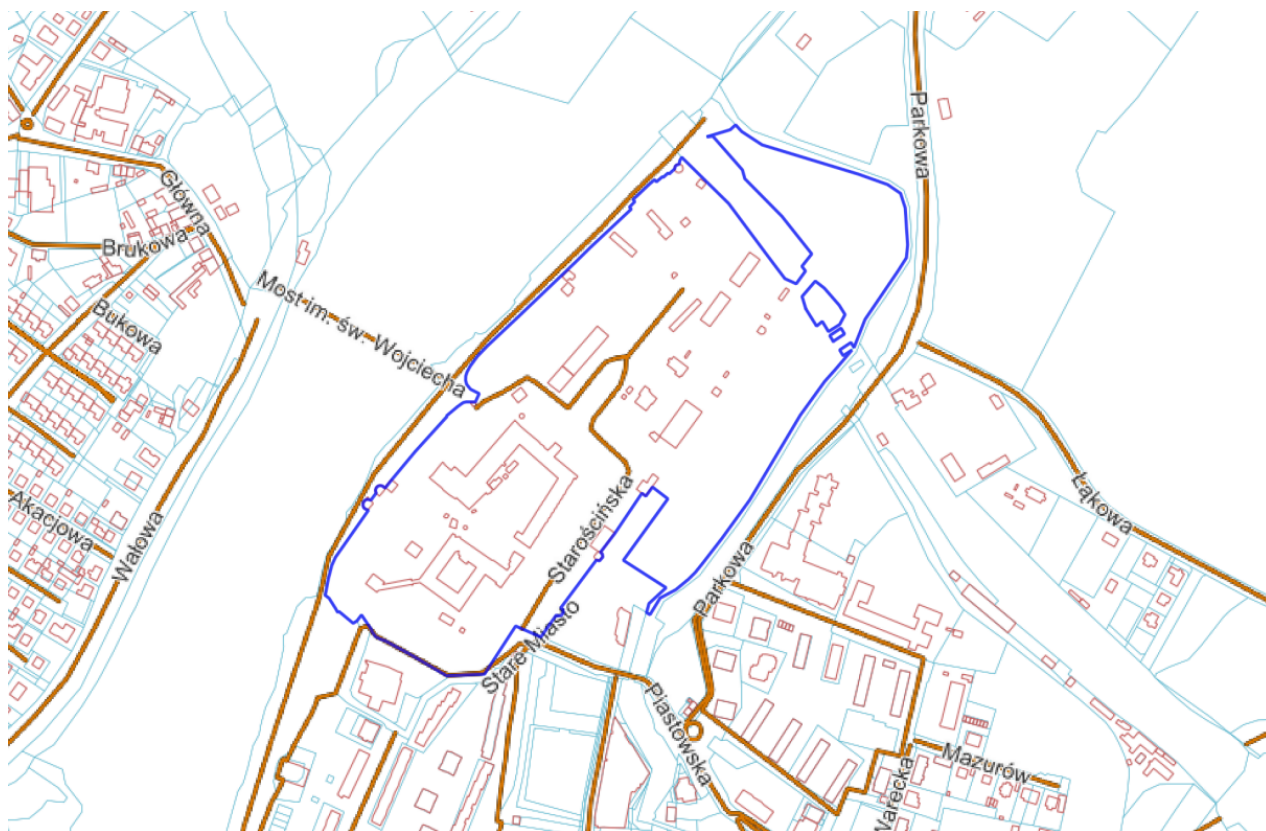
Spis treści

Informacje wstępne.....	3
Przedmiot opracowania	3
Podstawa opracowania.....	4
Cel i zakres opracowania.....	4
Ogólny stan zachowania i przyczyny zniszczeń	5
Program badań konserwatorskich ze wskazaniem metod materiałów i technik	6
Zalecenia i uwagi konserwatorskie	6
Część graficzna	8

Informacje wstępne

Obiekt objęty opracowaniem to Pałac Wielkich Mistrzów będący częścią założenia Zamkowego u Malborku. Zamek jest zlokalizowany w miejscowości Malbork, powiat malborski, województwo pomorskie, na działce ew. nr 154/2, obręb 0011 Malbork. Obiekt znajduje się pomiędzy ulicami Starościńską oraz Bulwarem im. Macieja Kilarskiego. Założenie posiada dostęp do drogi publicznej.

Zespół Zamku Krzyżackiego podlega ochronie konserwatorskiej. Decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku nr A-29 z dnia 20.09.1949 r. (obecnie nr A-23) obiekt wpisano do rejestru zabytków województwa pomorskiego. Ponadto, zarządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 8.09.1994 r. założenie uznano za pomnik historii. W 1997 r. Zamek Krzyżacki w Malborku wpisano na listę światowego dziedzictwa UNESCO według kryteriów: II, III i IV.

Ilustracja 1 Lokalizacja działki ew. nr 154/2 Obręb 0011 Malbork na współczesnym planie katastralnym (źródło: geoportal e-mapa.net)

Przedmiot opracowania

Przedmiotem opracowania są pomieszczenia kancelaryjne zlokalizowane na parterze Pałacu Wielkich Mistrzów. Pałac znajduje się w zachodniej części Zamku Średniego. Z uwagi na fakt, że w obrębie ścian pomieszczeń mogą znajdować się warstwy malarskie o potencjale

historycznym, przed rozpoczęciem właściwych prac konserwatorskich niezbędne jest wykonanie odkrywek umożliwiających lokalizację i identyfikację historycznych tynków, wypraw i leżących na nich warstw barwnych. Identyfikacja historycznych warstw malarskich jest niezbędna do pogłębienia wiedzy o tych wnętrzach oraz do aranżacji nowej wystawy stałej.

Podstawa opracowania

Program badań konserwatorskich sporządzono na podstawie:

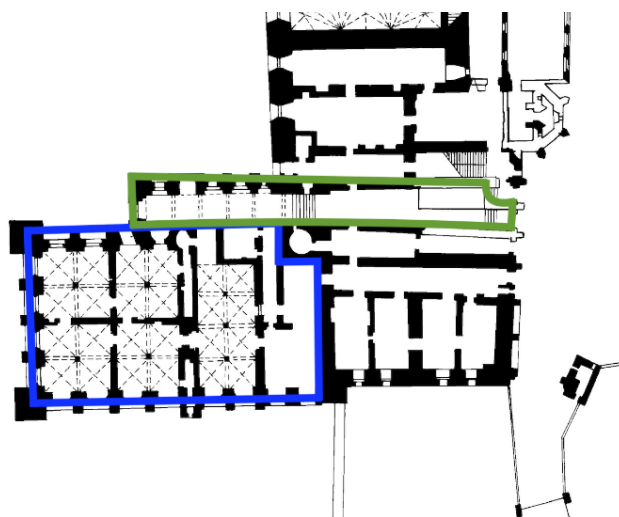
- Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568),
- Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. 2018, poz. 1609, z późniejszą zmianą z dnia 28.08.2019 r., Dz. U. poz. 1721)
- Wizji lokalnej przeprowadzonej w dniach: 12.01.2023 r., 20.01.2023 r.
- Komisji konserwatorskiej Muzeum Zamkowego w Malborku przeprowadzonej w dniu 22.02.2023 r.

Cel i zakres opracowania

Badania konserwatorskie mają na celu rozpoznanie stratygrafii warstw malarskich pomieszczeń kancelaryjnych. Wykonanie pasowych odkrywek na większym obszarze, pozwoli na lepsze rozpoznanie historii poszczególnych pomieszczeń oraz dobór postępowania konserwatorskiego. Do pełnego rozpoznania pierwotnej aranżacji pomieszczeń (w okresie średniowiecza) oraz późniejszych zmian wprowadzonych w okresie nowożytnym oraz XIX i XX w., konieczne jest uzupełnienie interdyscyplinarnych badań o wyniki badań konserwatorskich. Wykonanie badań i późniejsze przeprowadzenie w omawianych wnętrzach prac konserwatorskich jest niezbędne do nowej aranżacji pomieszczeń Pałacu Wielkich Mistrzów wpisanych w strategię udostępniania obiektu szerszej publiczności.

Analiza źródeł wskazuje, że w obrębie pomieszczeń objętych niniejszym opracowaniem nie wykonano do tej pory dogłębnych badań konserwatorskich i materiałoznawczych, jednak nie wyklucza się, że na ścianach mogą występować średniowieczne warstwy malarskie lub ich późniejsze rekonstrukcje.

Założeniem badań jest poszerzenie obszaru istniejących odkrywek oraz wykonanie nowych również w pomieszczeniach, które nie były dotąd przedmiotem badań konserwatorskich. Decyzja Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, znak sprawy: RD.5142.9.2021.MK z dnia 08.11.2021 r. pozwala na prowadzenie prac i badań konserwatorskich w obszarze korytarza parteru (rysunek 1, zielony zakres). Zadecydowano o poszerzenie zakresu badań o inne pomieszczenia strefy parteru w celu uzyskania pełnego programu historycznej kolorystyki wszystkich pomieszczeń, które współcześnie pełnią funkcję sal wystawienniczych.

Rysunek 1 Niebieskim kolorem oznaczono zakres prac objętych niniejszym programem badań, zielonym – zakres objęty pozwoleniem konserwatorskim, znak sprawy: RD.5142.9.2021.MK, z dnia 08.11.2021 r.

Ogólny stan zachowania i przyczyny zniszczeń

W pomieszczeniach kancelaryjnych widoczne są przede wszystkim ślady przeprowadzonych dawniej remontów, które miały na celu odświeżenie ścian do celów wystawienniczych. Zarówno pomieszczenia kancelaryjne jak i korytarz pod Wielką Sienią są obecnie pokryte warstwą wtórnego tynku na który położono warstwę malarską w kolorze bieli.

Tego rodzaju aranżacja nie koresponduje z historycznym wnętrzem oraz wystawą stałą opowiadającą historię średniowiecznej kancelarii Wielkich Mistrzów.

W pomieszczeniach kancelaryjnych wykonano odkrywki inspekcyjne na początku XXI w. Odkryto wówczas relikty warstw malarskich o potencjale historycznym. Nie zachowała się dokumentacja konserwatorska przeprowadzonych badań. Jediną pozostałością prac badawczych są niezastłonięte do dnia dzisiejszego fragmenty odkrywek na ścianach pomieszczeń kancelaryjnych (Ilustracja 5). Współczesne metody badawcze oraz poszerzenie

obszaru odkrywek mogą pozwolić na szczegółowe rozpoznanie istniejących pod współczesnym tynkiem warstw malarskich.

Program badań konserwatorskich ze wskazaniem metod materiałów i technik

Proponuje się wykonanie odkrywek w obszarach obejmujących zarówno płaszczyznę ścian jak i elementy architektoniczne, takie jak: konsole, fragmenty pól sklepiennych oraz łuki sklepienne (Ilustracje 2-4 – przykłady). W obszarze ścian nośnych występuje największe prawdopodobieństwo występowania warstw malarskich o potencjale historycznym. Odkrywki pasowe o szerokości 15-20 cm dają większą możliwość rozpoznania historycznej malatury. Próbkę do analizy mikroskopowej należy pobrać z miejsc zagłębionych w celu najpełniejszej identyfikacji warstw stratygraficznych.

W toku badań zostaną przeprowadzone następujące czynności i analizy specjalistyczne:

1. Wykonanie dokumentacji fotograficznej obiektu przed rozpoczęciem prac.
2. Wykonanie odkrywek pasowych pionowych oraz poziomych o szerokości 15-20 cm w sposób mechaniczny.
3. W przypadku występowania warstw barwnych – pobranie próbek do analizy konserwatorskiej metodą mechaniczną.
4. Analiza mikroskopowa zapraw tynkarskich oraz warstw malarskich o potencjale historycznym.
5. Wykonanie fotografii mikroskopowych pobranych próbek.
6. Analiza zebranych informacji oraz sporządzenie dokumentacji opisowej oraz fotograficznej z przeprowadzonych badań.

Zalecenia i uwagi konserwatorskie

Badania konserwatorskie muszą zostać wykonane przez firmę konserwatorską posiadającą wiedzę, doświadczenie oraz dysponującą kadrą pracowników z uprawnieniami do pracy przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków.

Na rysunku 2 zaznaczono przykładowe obszary wykonania odkrywek, jednak należy na bieżąco weryfikować założenia niniejszego opracowania w trakcie prowadzenia prac badawczych celem uzyskania najpełniejszego obrazu warstw malarskich i wypraw tynkarskich. O dokładnej lokalizacji odkrywek w poszczególnych miejscach danego pomieszczenia będą

decydowały wewnętrzne komisje konserwatorskie złożone z pracowników MZM powołane po rozpoczęciu prac badawczych i uzyskaniu pierwszych wyników.

Egzemplarz papierowej oraz elektronicznej wersji opracowania konserwatorskiego z przeprowadzonych prac, należy przedłożyć inwestorowi (Muzeum Zamkowe w Malborku) oraz dostarczyć je do Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku po zakończeniu prac badawczych

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'Gen' or similar, located on the right side of the page.

Część graficzna do opracowania

Rysunek 2 Rzut pomieszczeń Kancelarii Wielkich Mistrzów z lokalizacją planowanych miejsc wykonania odkrywek- badań stratygraficznych

Rysunek 3 Przykładowe obszary do wykonania odkrywek

Rysunek 4 Przykładowe obszary do wykonania odkrywek

Rysunek 4 Fragment odkrywki wykonanej na początku XXI w. w pomieszczeniu kancelarii, którą należy powiększyć.